

opera justorum supra condignum et impiorum citra condignum (1)?

Circa postremam hanc questionem, etsi nulla aperta habeatur Ecclesiae definitio, Deum nempe opera justorum ex sua liberalitate supra condignum remunerari, nunc jam hæc doctrina in dubium revocari nequit post proscriptam Baji prop. XIV, quæ ita se habet: *Opera bona justorum non accipient in die iudicii extremi amplio remercedem, quam justo Dei iudicio mereantur accipere.*

De fide pariter non est, omnia bona opera justorum esse æternæ vitæ meritoria, seu quænam in specie opera mereantur gloriam ejusque incrementum, an opera temperantiæ, spei, fidei et alia præter charitatem; quia Tridentinum non definiit, talia opera in specie mereri. Bellarminus censet: *Bonum opus non esse meritorium vitæ æternæ, nisi ex charitate procedat* (2). Eandem sententiam tenuere Scotus, Gabriel, Durandus alique. Vasquezus e converso contendit, *quodlibet opus hominis justi bonum et secundum virtutem moralem meritorium esse vitæ æternæ* (3); et hanc sententiam adscribit S. Bonaventuræ, Capreolo et Soto.

Constat denique de fide non esse, justum posse mereri pro aliis quocumque merito, ne quidem de congruo, vel conversionem peccatoris, vel aliam gratiam; sibi autem sive perseverantiæ sive respiciantiam post lapsum; quia nulla extat de his definitio, et in varias sententias abeunt Theologi. De his porro controversiis consuli possunt auctores citati (4). Nos interea ad dogma catholicum de meriti existentia adstruendum adversus Novatores accedimus.

CAPUT II.

DE EXISTENTIA MERITI.

De hac meriti existentia præcipua, imo unica est controversia, quæ inter Catholicos et Protestantos agitatur. Si concordet circa eam essent, facile in ceteris Protestantos convenirent. Ex dictis porro superius constat, hanc meriti existentiam aut negationem non esse nisi corollaria utrinque oppositæ doctrinæ Catholicorum et Protestantium circa justificationem. Nos igitur ex vindicatis principiis de justificatione sic progredimur:

PROPOSITIO I. — *Justi per bona opera ex gratia facta vere merentur gloriam æternam ejusque augmentum.*

Est de fide; Concilium enim Trid. sess. VI, eam definiit, tum can. XXVI: *Si quis dixerit, justos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare et sperare æternam retributionem a Deo per ejus misericordiam et Jesu Christi meritum,*

(1) Ibid. cap. 16.

(2) De justif. lib. v, cap. 15.

(3) Cfr. In 1, 2, S. Thom. tom. II, disp. 217, cap. 2 et seqq.

(4) Cfr. etiam Veronius, *Regula fidei catholice*, quæ extat ad calcem vol. II *Controvers. Fratrum De Walemburg*, cap. 2. § 1, De meritis gratiæ et gloriæ.

si bene agendo et divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverint, anathema sit; tum can. XXXII: Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita; aut ipsum justificatum, bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam et J. C. meritum, cujus vivum membrum est, sunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, et ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum; anathema sit.

Scripturæ hanc fidei veritatem apertissime ostendunt; vitam enim æternam vocant *coronam justitiæ, bravium, mercedem reddendam homini justo pro laboris ratione magis minusve copiosam*. Ergo justi per bona ipsorum opera ex gratia facta vere merentur coram Deo. Et sane Apostolus, II Timoth. IV, 7, de se scribit: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex; et I Cor. IX, 24: Nescitis, inquit, quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis; et iterum in eadem Epist. III, 8: Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem; et cap. XV, ut ostendat diversam fore retributionem pro diversitate meritorum, ait, v. 41: *Alta claritas solis, alia claritas lune, alia claritas stellarum; stella enim a stella differt in claritate, sic et resurrectio mortuorum. Consequentia est evidens; merces enim, corona, bravium non datur nisi veris meritis.**

Non minus luculenter hæc eadem veritas ex Patribus ostenditur. S. Irenæus: *Pretiosam, inquit, arbitremur coronam, videlicet quæ per agonem nobis acquiritur* (1). S. Basilius: *Homo ex operibus justitiæ salvatur* (2). S. Joan. Chrysostomus: *Ambo (improbus et justus) pro dignitate recipient illic, hic quidem coronas patientiæ tolerantique, ille vero supplicia poenarumque improbitatis* (3). Tertullianus: *Ordo, inquit, non aliud quam meritorum dispositor. Merita autem quum corpori quoque adscribantur, ordo quoque corporum disponatur necesse est, ut possit esse meritorium* (4). S. Cyprianus: *Justitia opus est, ut promereri quis possit Deum iudicem; præceptis ejus et monitis obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem* (5). Denique, ceteris prætermisissis, S. Augustinus: *Nulla ne, interrogat, sunt merita justorum? Sunt plane, quia justus sunt. Sed ut justus fierent, merita non fuerunt* (6). Ac iterum: *Vita, inquit, æterna est totum præmium, cujus promissione gaudemus. Nec*

(1) *Contra Hæres.* lib. IV, cap. 57, n. 7, edit. Massueti. Integrum caput est de hoc argumento, ita ut videatur S. Irenæus voluisse Novatorum systema evertere.

(2) *Lib. De Spir. Sancto.* cap. 21, n. 55: *ὁ σωζόμενος ἐκ τῶν τῆς δικαιοσύνης ἐργῶν ἀνθρώπου...* Tom. III, pag. 47.

(3) *Hom. IV, de Lazaro,* n. 2: Tom. I, p. 753.

(4) *Lib. De Resurr. car.* cap. 48, edit. Rigalt.

(5) *Lib. De unitate Eccles.* page 199, edit. Maur.

(6) *Epist. cit. exciv,* cap. 5, n. 6.

præmium potest præcedere merita, priusque homini dari, quam dignus est. Quid enim hoc est injustius, et quid justius Deo? Non ergo debemus poscere præmium, antequam mereamur accipere (1). Quibus verbis, ut animadvertit Bellarminus, planè evertitur Novatorum systema (2). Huc accedit Concilium Arausic. II, quod, cap. XVIII, ita decrevit: *Debetur merces bonis operibus, si fiant; sed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant.*

Ratio id ipsum aperte suadet. Ideo enim Protestantibus inficiantur, opera bona meriti rationem habere, quia in ipsorum hypothesi nulli vere existunt, qui possint bene ac juste operari; cum omnia ipsorum opera totidem peccata sint, utpote a mala substantia elicita. Porro ejusmodi paradoxa falsa sunt et absurda, ut ex dictis constat. Deinde, si vera esset Novatorum doctrina, nullus jam locus esset iudicio a Deo de hominibus instituendo. Non quia nullum est meritum, inquit S. Augustinus, vel bonum piorum, vel malum impiorum; alioquin quomodo judicabit Deus mundum (3)? Attamen Apostolus, II Cor. V, 10, scribit: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* Ergo.

DIFFICULTATES.

Obj. prima. 1° Vita æterna in Scripturis passim vocatur hæreditas, porro hæreditas filiis debetur, non ex merito et labore, sed ex solo jure filiationis seu adoptionis. 2° Sane vita æterna est corona misericordiæ, ut dicitur, Ps. CII, 4: *Qui coronat te in misericordia et miserationibus; et Matth. V, 7: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur; 3° est præterea ex omni parte gratia Dei, Apostolus, Rom. VI, 25, dicente: Stipendium peccati mors; gratia autem Dei vita æterna.* Nisi enim tota gratia esset, dixisset Apostolus, prout posebat antithesis: *Stipendium bonorum operum vita æterna, prout jam dixerat: Stipendium peccati mors.* 4° Hinc gratis, non pro meritis, Deus eam concedere perhibetur, juxta illud Isaia LV, 1: *Venite, emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac.* Ergo.

Resp. 1° ad 1, *Dist. maj.* Vocatur hæreditas etiam, *conc.*; solum, *neg.* Etenim vocatur præterea merces; ex duplici proinde titulo confertur vita æterna, hæreditatis scilicet et mercedis, posterior autem hic titulus in priori fundatur.

Resp. 2°, *Dist. min.* Hæreditas debetur filiis naturalibus, *conc.*; adoptivis, *Subd.* Si absque ulla apposita conditione adoptati sint, ut in hæreditatem patris succedant, *conc.*; si sub aliqua conditione, *neg.* Nam tunc et titulo adoptionis et adimplendæ conditionis succedunt. Jam vero Deus homines in filios adoptavit, ut consequantur hæreditatem sub iis tantum conditionibus, quas ipsemet proposuit, qui-

(1) De moribus Eccles. lib. I cap. 25, n. 55.

(2) De justif. lib. V, cap. 4, apud quem alia cfr. testimonia.

(3) Epist. ccciv, ad Valentinum, n. 4.

bus digni habeantur regno Dei, ut inquit Apostolus, II Thess. I, 5, si sermo sit de adultis (1); infantes enim ex solo titulo hæreditatis eam percipiunt.

Ad 2, *Dist.* Vita æterna est corona misericordiæ simul ac justitiæ, *conc.*; solius misericordiæ, *neg.* Responsio patet ex dictis.

Ad 3, *Dist.* Quatenus ex gratia Dei omne meritum nostrum initium habet, *conc.*; quatenus ex sola gratia absque nostra cooperatione tribuatur, ideoque ad exclusionem meritorum nostrorum, *neg.* Ita fere S. Augustinus, lib. *De Gratia et lib. arbit.* capp. VIII et IX, ubi animadvertit, Apostolum recte potuisse dicere: *Stipendium justitiæ vita æterna, prout dixit, Stipendium peccati mors* (2). Sane æquivalenter sensum hunc expressit Apostolus, Rom. II, 6, illis verbis: *Reddet (Deus) unicuique secundum opera ejus; iis quidem, qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem quærunt, vitam æternam; iis autem, qui sunt ex contentione... ira et indignatio.*

Ad 4, *Neg.* Textus autem Isaia non refertur ad vitam æternam, sed ad gratiam, quæ in hac vita a Deo tribuitur, quæque sub vini ac lactis symbolis significatur. Nemo porro inficiatur, gratiam gratis conferri; sed hæc exigit laborem et cooperationem nostram.

Obj. secunda. 1° Luc. XVII, 10, ait Christus: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: quia servi inutiles sumus; quod debuimus facere fecimus.* Nihil igitur merentur opera nostra, utpote inutilia. 2° Verum non solum inutilia, sed et immunda præterea sunt, ut testatur Isaia, LXIV, 6, dicens: *Facti sumus ut immundus omnes nos, et quasi pannus menstruatae universa justitiæ nostræ.* Ergo per se potius indignationem quam præmium merentur.

Resp. ad 1, *Dist.* Ad excludendam jactantiam, *conc.*; ad excludendum meritum bonorum operum, quæ in Deo sint facta, *neg.* Talis est communis Patrum expositio in locum, qui objicitur (3). Inde enim discimus, nos nihil nobis adscribere posse ex bonis, quæ facimus; quia, nisi Dei gratia nos prævenisset et adjuvisset, nihil præstare potuissemus; totum præ-

(1) Cfr. quæ diximus *Tract. De Incarnat.*

(2) Quo magis pateat, Novatores abluere a sensu et mente S. Augustini, dum eum suum esse jactant in systemate justificationis, libet ipsius S. Doctoris verba afferre. Sic porro scribit, cap. 8, n. 20: *Apostolus cum dixisset: Gratia salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ne forte quis extollatur; vidit utique, putare posse homines hoc ita dictum, quasi necessaria non sint opera bona credentibus, sed eis fides sola sufficiat; et rursum posse homines de bonis operibus extolli, velut ad ea scienda sibi ipsi sufficiant; mox itaque addidit: ipsius enim sumus figmentum, etc. Et cap. 9, n. 21: Cum prius dixisset (Apostolus): Stipendium peccati mors... Ubi cum posset dicere, et recte dicere: Stipendium autem justitiæ vita æterna; maluit dicere: Gratia autem Dei vita æterna, ut hinc intelligeremus, non pro meritis nostris Deum nos ad æternam vitam, sed pro sua miseratione, perducere.*

(3) Cfr. Bellarm. *De justif.* lib. V, cap. 5.

terea emolumentum non Deo, qui operibus nostris non indiget, sed nobis provenire, et quidem ex gratuita ac liberali promissione Dei de aeterna mercede ipsis bonis operibus retribuenda. Ceterum Apostolus, II Timoth. II, 21, scribit: *Si quis emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum et UTILE Domino*; et Christus ipse, Matth. XXV, 23, dixerat: *Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam* (1).

Ad 2, Neg. Ad prob. Dist. Et loquitur Propheta de peccatis ac fictitiis Judaeorum justitiis, ob quas puniebantur, *conc.*; loquitur de bonis justorum operibus, *neg.* Antea enim dixerat: *Occurristi letanti et facienti justitiam*; deinde immediate post objecta verba subdit: *Et cecidimus quasi folium universi, et iniquitates nostrae quasi ventus abstulerunt nos* (2).

Obj. tertia. 1° Christus meruit nobis vitam aeternam. 2° Ergo vel Christi merita per se sufficiunt, vel non sufficiunt; si ea dicamus sufficere, frustra igitur

(1) Cfr. Maldonatus in objectum textum ex Luc. XVII, 10, ubi contendit hunc esse sensum illorum verborum: *Cum feceritis omnia, etc.* non quidem nihil praceptorum observatione meruisse; sed nihil meruisse praeter mercedem, quae praceptorum observationi respondet. Vult igitur Christus non gloriarī nos, cum praepcepta servavimus; quia, etsi mercedem nostram meriti sumus, tamen nihil singulare, nihil egregium et eximium fecimus, nihil quod non quilibet servus facere debuerit. Nec tam est laudabile, quod id fecerimus, quam vituperabile esset, si non fecissemus. Non solent laude gloriaque videre digna, nisi quae egregia et singularia sunt. Quae quidem fuisse ibidem prosequitur, et omnes Calvinianorum technas dissolvit. Ostendit praeterea adversus Calvinum, ibi non agi de mancipio, sed de servo mercenario seu conducto, qui operatur pro pacta mercede. Cum tamen Quinoelius Calvini vestigiis insistens contendat, in parabola sermonem non esse de mercenario, de aratore aut bubulco conductio, sed de mancipio, ceteris omissis, juverit ipsum refellere ex ipsa voce *δοῦλος*, prout a Graecis usurpabatur. Si enim *δοῦλος* esset servus emptitius aut mancipium, non dixisset Sophocles, *Oedip. T. 1123: Sane servus non emptus, sed domi educatus, etc.*, neque Thucydides, 8, aperte distinguit: *omnia mancipia et servi et liberi*; immo vero Scholiastes Theocriti, v. 5, ex Chrysippo docet, etiam *ἀπελευθέρους* seu *libertos* vocari *δοῦλους*, *servos*. Igitur *δοῦλος* nihil aliud est quam *servus*, ita ut ejus correlativus sit *δеспότης*, *herus*, et opponatur quidem plerumque voci *ἐλευθέρους* (I Cor. XII, 13), sed *mancipium* minime unquam sit; hoc enim graece dicitur *ἀνδραποδών*; unde derivatur *ἀνδραποδιστής*, *plagiarius* seu *mancipii venditor* (I Timoth. I, 10), et apud alios Scriptores graecos *ἀνδραποδώνης*, *mancipiorum emptor*. Haec ideo adnotavimus, quia haeretici inde 1° colligebant, nullam nos mereri mercedem ob bona opera cum gratia patrata, prout nulla rependitur merces mancipio; 2° colligebant, nullum opus, ut dicitur, *supererogationis* a nobis elici posse, cum nullum sit prorsus opus bonum, quod Deo non debeatur, quia sunt opera mancipiorum respectu dominorum suorum.

(2) Cfr. Sanctius in hunc loc. qui censet, nihil aliud significari hoc dicendi genere proverbiali, quam foetere Judaeorum sacrificia, quae *justitiae* vocantur, apud Deum, et ipsum ad illam fucam sanctitatis speciem nauseare non aliter quam ad ea, quae propter foeditatem aversantur oculi, aut propter amaritiam et eraditatem fastidit stomachus. Cfr. etiam Rosenmüller.

requiruntur opera nostra; si dicamus non sufficere, injuriam irrogamus Christo. 3° Vel saltem inde sequeretur, nos gloriam dividere inter Christum et homines, si praeter ejus merita nostra etiam requireremus ad vitam aeternam obtinendam.

Resp. ad 1, Dist. Christus meruit nobis vitam aeternam, concedendam tamen nostrae cooperationi per opera meritoria, *conc.*; absolute absque nostra cooperatione, *neg.* Nam Christus non eo sensu meruit nobis vitam aeternam, ut nos nihil praestare deberemus; sed eo sensu meruit, ut nobis compararetur gratias, quibus cooperantes applicaremus nobis merita ipsius, et hac ratione opera nostra efficerentur meritoria, ut suo loco ostendimus, disserendo de ipsius Christi satisfactione.

Ad 2, Respondeo, sufficere Christi merita et non sufficere sub diverso respectu. Sufficiunt quoad se, cum Christus superabundanter et cumulatissime pro nobis meruerit ac satisfecerit; non sufficiunt quoad nos ex positiva Dei voluntate, qui noluit, ut Christi merita nobis prodesse, nisi accederet cooperatio nostra. Tantum vero abest, ut inde detraheretur meritis Christi, quin potius maxime commendetur eorum efficacia, qua non solum obtinuit nobis jus vitae aeternae, sed etiam vim et virtutem merendi. Hinc quemadmodum nihil detrahitur de gloria vitis, si palmites ipsius multum fructum afferant; imo quo uberiores fructus palmites ferunt, eo magis laudanda est vitis, quia quidquid vivi succi et humoris habent palmites, totum ex ea habent; ita nihil detrahitur de gloria meritorum Christi per merita nostra, quae ab ipsis procedunt; sed potius merita Christi per merita nostra etiam atque etiam commendantur (1).

Ad 3, Neg. Nam nulla prorsus essent merita nostra, nisi gratia Dei nos praeveneret et adjuvaret. Merita enim nostra dona sunt Christi, ut superius exposuimus juxta doctrinam Concilii Tridentini (2).

Obj. quarta. Patres passim docent, vitam aeternam gratis nobis a Deo donari, ut S. Basilii; nulla item esse merita nostra, ut S. Hilarii, et S. Augustini, alique cum ipsis (3). Ergo.

Resp. Neg. antec. Nam Patres vel loquuntur de gratuito principio meritorum nostrorum, nempe de gratia et gratuita Dei promissione, vel de meritis naturalibus adversus Pelagianos, vel de nulla proportionem durationis, ut mox dicemus.

Obj. quinta. 1° Ad verum meritum requiritur proportio inter opus et mercedem. Atqui inter opera justorum et vitam aeternam nulla est proportio, dicente Apostolo, Rom. VIII, 48: *Non sunt condignae passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis*. 2° Nemo praeterea potest Deum

(1) Cfr. Bellarm. loc. cit.

(2) Hinc patet, stulte prorsus Calvinum debacchatum esse in Magistrum Sententiarum, quod honorum operum meritum commendaverit; sic enim, *Inst. lib. III, cap. 5, 843*, scribit: *Quis non merito tales bestias excretur? O magistrum talibus dignum discipulis, quales in insanis rabularum scholis nactus est!*

(3) Apud Bellarm. loc. cit. cap. 6.

super omnia et perfecte diligere. Ergo nemo potest mereri.

Resp. ad 1, Dist. min. Nulla est inter opera justorum et gloriam aeternam proportio durationis et aequalitatis rei ad rem, qualem exigit justitia commutativa, *conc.*; nulla est proportio dignitatis et meriti, supposita promissione, qualem exigit justitia distributiva, *neg.* Etenim inter opera ex gratia sanctificante facta et gloriam ea intercedit proportio, quae adest inter semen et arborem, praesertim si attendatur ad gratuitam Dei promissionem (1). Quare S. Augustinus asserit: *Illo ergo modo possumus exigere Dominum nostrum, ut dicamus: Redde quod promissisti, quia fecimus quod jussisti; et hoc tu fecisti, qui laborantes juvisti* (2).

Ad 2, Neg. Siquidem per Dei gratiam tria illa praestare possumus, quae ad accuratam praepcepti dilectionis divinae observantiam requiruntur: nempe 1° ut Deum omnibus praefereamus; 2° ut nihil nisi in ordine ad Deum diligamus; 3° ut ad majorem semper in Dei amore perfectionem eluctemur (3).

CAPUT III.

DE CONDITIONIBUS AD MERITUM REQUISITIS.

Alias statuunt conditiones ad meritum requisitas Novatores, alias Catholici. Novatores, ut sibi viam sternant ad omne meritum nostrum eliminandum, has quatuor ad meritum constituendum conditiones effingunt et exposcunt: 1° ut opus debeat esse perfectum seu omnibus numeris absolutum, purum propterea a quacumque imperfectionis nave; 2° ut nullo titulo sit debitum; 3° ut nostrum sit et non alienum, seu gratia partum; 4° ut proportionem habeat aequalitatis cum mercede. Catholici e converso, rejectis his conditionibus, quibus positus omnis meriti ratio ab operibus nostris tolleretur, alias enumerant conditiones ad opus meritorium constituendum, quarum aliae certae sunt et ab omnibus admittuntur, aliae in controversiam vocantur.

Ac primo quidem, supposita distinctione inter meritum proprie dictum seu *de condigno* ac meritum improprie dictum seu *de congruo*, alias assignant conditiones ad meritum de condigno, alias ad meritum de congruo, sive ex parte operantis, sive ex parte operis; sive ex parte retribuentis, quas breviter referemus.

Ad meritum de condigno ex parte operantis duae conditiones essentialiter requiruntur: 1° ut sit viator; 2° ut sit justus seu in statu gratiae.

Quod qui meretur debeat esse viator, nullum dubium esse potest, dicente Christo, Joan. IX, 4: *Venit nox, quando nemo potest operari*; et Apostolo, Gal. VI, 10: *Dum tempus habemus, operemur bonum*. Hinc monebat Ecclesiastes, IX, 10: *Quodcumque*

(1) Cfr. S. Thom. 1-2, q. 114, art. 1, 2, 3 et 4, ubi totum hoc argumentum egregie evoluit, ac omnes difficultates Novatorum praecipue ac solvit.

(2) Serm. CLVIII, al. XVI, *De verbis Apost. cap. 2, n. 2.*

(3) Cfr. Maldon. in cap. XVII, 10, S. Luc.

potest facere manus tua, instanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.

De statu gratiae, quae requiritur ad meritum, constat ex verbis Christi, Joan. XV, 4: *Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis*; et ex verbis Apostoli, I Cor. XIII, 3: *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*. Hinc merito confixae fuerunt a S. Pio V, et Greg. XIII sequentes Baji propositiones, XII: *Pelagii sententia est: opus bonum citra gratiam adoptionis factum non est opus regni caelestis meritorium*; XIII: *Opera bona, a filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei; sed tantum ex eo, quod sunt conformia legi, quodque per ea praestatur obedientiae*; XVII: *Sentire cum Pelagio, qui dicunt, esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum deificum* (1).

Ex parte operis tres conditiones necessario requiruntur ad verum meritum: 1° ut sit liberum a necessitate; 2° ut sit bonum et honestum; 3° ut sit supernaturale et quoad entitatem, seu essentiam, et quoad motivum seu finem.

Quod attinet ad primam conditionem, est de fide, ut patet ex damnata ut haeretica propositione Jansenii: *Ad merendum, etc.* ut suo loco ostendimus (2).

Circa secundam ratio aperta est, quia nihil potest esse praemio ac mercede dignum apud Deum, qui sanctus est, nisi sit rectum, bonum ac ipsi gratum. Opus porro bonum ac honestum illud censetur, quod tale est ex parte objecti, finis ac circumstantiarum omnium, juxta ritum illud axioma a Theologis omnibus adoptatum: *Bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu*.

Necessitas tertiae conditionis eruitur ex disceptatis adversus Pelagianos, contra quos ostendimus, opus supernaturale constitui ex parte principii, gratiae nempe actualis, atque ex parte finis, seu motivi, quod referatur scilicet in Deum tanquam auctorem supernaturalis ordinis, ut habeat aequalitatem proportionis cum gloria (3).

Haec certa sunt apud omnes. Sed his conditionibus plures Theologi addunt et aliam; ut scilicet opus

(1) Apud Hard. *Acta Concil. tom. x, col. 1267*. Origo harum propositionum repeti debet ex Baji principio, quod justitia originalis fuerit primo homini naturalis, eique debita.

(2) In Tract. *De Deo Creat.*

(3) Cfr. S. Thom. loc. cit. art. 1, tum art. 2, ubi inter cetera ita scribit: *Vita aeterna est quoddam bonum excedens proportionem naturae creatae, quia etiam excedit cognitionem et desiderium ejus, secundum illud I Cor. 2: Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Et inde est, quod nulla natura creata est sufficiens principium actus meritorii vitae aeternae, nisi superaddatur aliquid supernaturale donum, quod gratia dicitur.*